

Stawonogi pasożytnicze jelenia (*Cervus elaphus* L.) z Polski Północnej

Krystian Cydzik

Głównym celem niniejszej pracy było ustalenie składu gatunkowego pasożytów zewnętrznych *Cervus elaphus* z obszaru Polski Północnej oraz porównanie infestacji jeleni przez ektopasożyty w dzielnicach przyrodniczo – leśnych badanego terenu. Prowadzono również obserwacje zarażenia *C. elaphus* w warunkach hodowlanych.

Badania wykonano w latach 2007 – 2011, głównie w okresie pozyskiwania łowieckiego jeleni. Materiał pobierano w punktach skupu zwierzyny zlokalizowanych w rozległym terenie ciągnącym się od Pojezierza Augustowskiego po Nizinę Szczecińską na zachodzie Kraju, jak również podczas polowań dewizowych (organizowanych m.in. w Nadleśnictwie: Kartuzy, Olsztyn, Strzałowo) oraz na fermach w Polsce Północno - Wschodniej.

Po zbadaniu 613 jeleni stwierdzono występowanie 8 gatunków stawonogów pasożytniczych: *Lipoptena cervi*, *Lipoptena fortisetosa*, *Hippobosca equina*, *Hypoderma diana* (Insecta, Diptera); *Bovicola longicornis*, *Solenopotes burmeisteri* (Insecta, Phthiraptera); *Ixodes ricinus*, *Dermacentor reticulatus* (Acari, Ixodida).

Dla ujawnionych gatunków ektopasożytów ustalono wskaźniki infestacji, oraz dynamikę ich występowania w sezonach i latach realizowanych badań. Wysoką ekstensywność zanotowano dla *L. cervi* (84%), *I. ricinus* (55%) i *L. fortisetosa* (52%); natomiast znacznie niższą dla *D. reticulatus* (15%), *B. longicornis* (5%) oraz *S. burmeisteri* (6%). Tymczasem *H. diana* i *H. equina* notowano sporadycznie.

Zaobserwowano, że istnieje związek infestacji *C. elaphus* pomiędzy wiekiem i płcią. Potwierdzono to metodami statystycznymi. Na przykład *L. cervi* oraz kleszcze wyraźnie preferowały jelenie dojrzałe płciowo, w szczególności byki. Tymczasem, w przypadku Phthiraptera wyższe zarażenie zaobserwowano u cieląt. Ponadto ustalono preferencje w obieraniu przez ektopasożyty lokalizacji na ciele żywiciela.

Infestacja u większości jeleni przebiegała bezobjawowo. Jedynie w przypadku *B. longicornis* zaobserwowano dwa przypadki mallophagosis.

U kleszczy *I. ricinus*, zebranych z jeleni, wykazano obecność: *Borrelia burgdorferi* s.l., *Babesia* sp. oraz *Anaplasma phagocytophilum*. Przy czym, najwięcej przypadków występowania tych patogenów stwierdzono w regionie Mazur.

Zauważono, że istnieje związek między infestacją, a środowiskiem życia jeleni. Silniejsze zarażenie zanotowano na obszarach o większym zagęszczeniu żywicieli, a ponadto o wyższym stopniu lesistości, gdzie stwierdzono istotne różnice statystyczne pomiędzy badanymi próbami.

Na podstawie przeprowadzonych badań wykazano różnice w infestacji jeleni dziko żyjących i pochodzących z hodowli fermowych. Muchówki z rodzaju *Lipoptena* oraz kleszcze *I. ricinus* na fermach występowały rzadko. Natomiast zarażenie *B. longicornis* u *C. elaphus* hodowlanych było znacznie wyższe, w porównaniu do zwierząt ze środowiska naturalnego.